

Neatkarīga nozares profesionāļa/eksperta recenzija par sabiedriskā pasūtījuma izpildi

NOVĒRTĒJUMA ANKETA

Recenzents: Raivis Vilūns

Recenzētais elektroniskais plašsaziņas līdzeklis: LSM.lv (latviešu valodā)

Recenzētā pārraide/sadaļa: Saeimas vēlēšanas 2022 (lsm.lv/velesanas2022)

Recenzēto satura vienību skaits/ilgums: 101 publikācija sadaļā “Jaunami”, 24 publikācijas sadaļā “Analītika”, 9 publikācijās sadaļā “Diskusijas” un Facebook, Twitter, Instagram un TikTok konti.

Recenzēto satura vienību pārraidīšanas/publicēšanas datums/-i: 29.08.2022 - 30.09.2022

1. UNIVERSĀLIE KRITĒRIJI

1.1. Satura/projekta atbilstība definētajiem sabiedriskā pasūtījuma uzdevumiem.

Recenzenta vērtējums (atbilst/ daļēji atbilst/ neatbilst):

Atbilst.

Analizējot materiālus, kas apskatītajā periodā parādās portāla LSM.lv vēlēšanu sadaļā, secināms, ka tie atbilst sabiedriskajā pasūtījumā definētajiem uzdevumiem.

Sabiedriskajā pasūtījumā LSM.lv veltītajā sadaļā minēts: “2022: vismaz viens satura projekts, lai veicinātu iedzīvotāju līdzdalību 14. Saeimas vēlēšanās.”. To paredzēts panākt ar: “Vēlēšanām veltītās sadaļas izveide, interaktīva rīka izveide partiju piedāvājuma salīdzināšanai.”

Šāda sadaļa ir izveidota. Tāpat arī tika izveidots un publicēts interaktīvais rīks “Partiju šķirotava”: <https://www.lsm.lv/velesanas2022/partiju-skirotava/>

Tāpat arī secināms, ka LSM.lv izpildīja “Par plānu 14. Saeimas vēlēšanu satura atspoguļošanai” minētos kvantitatīvos uzdevumus.

Vēlēšanām veltītā sadaļa apkopo medijā publicētos materiālus un ļauj lietotājiem tiem piekļūt ērtā veidā. Ērta pieejamība ir viens no stūrakmeņiem sabiedrības iesaistes nodrošināšanā. Secināms, ka iepļānotie darbi ir paveikti.

1.2. Atbilstība konkrētās pārraides, satura risinājuma definētajam mērķim un uzdevumam.

Recenzenta vērtējums (atbilst/ daļēji atbilst/ neatbilst):

Atbilst.

Vadoties pēc sabiedriskā pasūtījuma un masu mediju uzdevumiem demokrātiskā sabiedrībā (uzraudzīt varu, pārstāvēt sabiedrību, veicināt iesaisti demokrātiskos procesos) var secināt, ka LSM.lv sadaļa “Saeimas vēlēšanas 2022” atbilst šim mērķim.

Īpaši uzteicams ir jau ilggadējais projekts “Partiju šķirotava”, kas ļauj vēlētājiem labāk izprast politiskās partijas un to solījumus. Tāpat rīks, kā liecina anekdotiski novērojumi sociālo mediju vidē, mudina vēlētājus, kuri par savu izvēli jau ir pārliecināti, to izmantot izklaides nolūkos, kas tad atkal, iespējams, informē citus par šī rīka esamību un kopumā aktualizē vēlēšanas un dalību tajās.

Tāpat, vērtējot kopējo sabiedrisko mediju satura integrāciju apskatītajā sadaļā, ir vērts uzteikt, kā šis saturs tur izkārtots. Sevišķi lietderīga šķiet apakšsadaļa “Diskusijas un debates”, kas ļauj meklēt sabiedrisko mediju pārraides gan pēc politiskās partijas, gan kalendāra skatā pēc datumiem, kad pārraide ir bijusi. Tas ir ērts un efektīvs veids, lai atrādītu visu sabiedrisko mediju saturu un radītu sajūtu, ka LR, LTV un LSM.lv strādā kā vienota struktūra.

Arī konkrētie raidījumi, piemēram, Latvijas Radio 1 “Krustpunktā” un LTV Jāņa Dombura intervijām ar partiju pārstāvjiem, atbilst sabiedrības informēšanas un potenciālās līdzdalības demokrātijā veicināšanas mērķiem.

1.3. Vai projektam ir ilgtspējīgs efekts, tostarp žurnālistikas un mediju profesionālās kvalitātes uzlabošanā.

Recenzenta vērtējums (atbilst/ daļēji atbilst/ neatbilst):

Atbilst.

Lai gan bez padziļinātiem pētījumiem ir neiespējami noteikt, vai LSM.lv veiktais darbs tiešā veidā ietekmējis, piemēram, vēlētāju aktivitāti, tomēr novērojumi un akadēmiskā literatūra par masu medijiem liecina, ka medijiem ir loma demokrātijas veicināšanā. Proti, augsti informēta sabiedrība ir aktīvāka arī vēlēšanās. Attiecīgi var pieņemt, ka projekts “Saeimas vēlēšanas 2022” ir devis ieguldījumu Latvijas demokrātijas realizācijā, un tas atbilst šiem kritērijiem.

Kopumā visi šādi projekti un sadarbības ar citiem medijiem vai organizācijām (kā, piemēram, ar “Re:Baltica” vai “Providus”) ir pozitīvs ieguldījums žurnālistikas vides un mediju kvalitātes uzlabošanā.

1.4. Satura pieejamības nodrošināšana daudzveidīgās satura izplatīšanas platformās un potenciālā sasniedzamā auditorija (atbilstoši definētajam, pieejamajiem datiem utt.).

Recenzenta vērtējums (atbilst/ daļēji atbilst/ neatbilst):

Atbilst.

LSM.lv sadaļa “Saeimas vēlēšanas 2022” apkopo materiālus, kas tapuši pašā portālā, gan LTV un Latvijas Radio, kā arī sadarbībā ar partneriem (piemēram, “Re:Baltica”). Pēc vajadzības šie materiāli tiek pielāgoti interneta mediju specifikai. Tādējādi secināms, ka LSM.lv palīdz izplatīt saturu platformā, kas varētu sasniegt tos, kuri, piemēram, nepatērē tradicionālo (līnārā) radio vai televīziju savu paradumu vai citu ierobežojumu dēļ. Piemēram, ziņu un diskusiju materiālu transkripti ir īpaši noderīgi cilvēkiem ar dzirdes traucējumiem, kamēr cilvēki ar redzes traucējumiem var izvēlēties klausīties audio/video ierakstus.

Šeit jāmin, ka šādi teksta transkripti neparādās pie visiem materiāliem. Piemēram, pie “Krustpunktā” publicētajiem materiāliem, kas atrodami sadaļā “Diskusijas un debates”, šādi apraksti nav pieejami. Tas aprūtinā, vai padara neiespējamu informācijas uzņemšanu tiem, kas nevar vai nevēlas skatīties/klausīties. Tāpat arī, piemēram, pie ekspertu diskusijas ciklā “Izvēlies nākotni” <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/video-izvelies-nakotni--prieksvelesanu-ekspertu-diskusija.a475757/>

Tomēr jāsaprot, ka šādas diskusijas, kur nav transkripta vai apraksta, kas ieskicē raidījumus

runāto, ir mazākumā.

Šeit vērts atzīmēt, ka LSM.lv arī popularizē portālā publicēto sociālajos medijos. Analīzē tika apskatīti LSM.lv konti Facebook, TikTok, Twitter un Instagram. Kopumā šajos sociālajos medijos publicētais saturs ir diezgan līdzīgs. Facebook un Twitter, ņemot vērā šo sociālo mediju specifiku, biežāk tiek publicēti ieraksti ar saitēm, kas aizved uz konkrēto publikāciju, tādēļ arī biežāk šajos kontos parādījās ieraksti par konkrētiem “Saeimas vēlēšanas 2022” sadaļā publicētiem materiāliem. Apskatītajā periodā arī parādījās aicinājumi izmantot “Partiju šķirotavu”.

Savukārt TikTok un Instagram materiāli, kas tiešā veidā saistīti ar vēlēšanām bija salīdzinoši maz. Tur parādījās izcelti citāti no diskusiju dalībniekiem un īsi klipīti no diskusijām. Tomēr, kā liecina šo kontu analīze, lielāka uzmanība tiek veltīta aktuālajām ikdienas ziņām. Nevarētu teikt, ka materiāli tur neparādās, taču, iespējams, ka, ja tam nākotnē ir iespējams atvēlēt resursu, būtu nepieciešams vairāk.

Var secināt, ka publikācijām ir potenciāls sasniegt dažādas auditorijas ar dažādiem mediju patēriņa paradumiem un vajadzībām. Tas ir vērtējams pozitīvi, tomēr rodas priekšstats, ka viss potenciāls, ko sniedz sociālie mediji, netiek pilnībā izmantots.

Tomēr uzskatāms, ka sabiedriskajā pasūtījumā paustais mērķis izpildīts.

1.5. Satura atbilstība žurnālistikas ētikas un profesionālajiem standartiem, viedokļu daudzveidības nodrošināšana (atbilstoši žanra specifikai).

Recenzenta vērtējums (atbilst/ daļēji atbilst/ neatbilst):

Atbilst.

Saturs pilnībā atbilst žurnālistikas ētikas un profesionālajiem standartiem. Tāpat arī ir ievērota viedokļu daudzveidības nodrošināšana, proti, apskatītajā sadaļā nav novērojams, ka redakcija piešķirtu papildu uzmanību kādam politiskajam spēkam vai ekspertam.

Pozitīvi vērtējams ir, ka sadaļā parādās ārpus LSM.lv redakcijas veidoti materiāli, kas tālāk palielina viedokļu un skata punktu dažādību. Starp šiem piemēriem ir minami vides organizācijas rīkotās paneļdiskusijas “Zaļais grils”, kas tiešraidē un ierakstā bija vērojamas LSM.lv, tāpat arī sadarbība ar “Re:Baltica”, kas ļāva sekot līdzi, vai politiskās partijas neizplata nepatiesu informāciju.

Rekomendācija nākotnei: Ja, iespējams, veidot vairāk šāda veida sadarbības, kur diskusijas un analīzi piedāvā ārpus sabiedriskajiem medijiem esošas organizācijas un grupas.

2. SPECIĀLIE KRITĒRIJI FORMĀTA NOVĒRTĒŠANAI

2.1. Formas kritēriji (atbilstība formātam, scenārija dramaturģijas kvalitāte, vēstījuma dinamika, režijas kvalitāte, mūzikas izmantošanas prasmes, subtitru kvalitāte).

Apakšsadaļā “Jaunumi” saturu veido LSM redakcijas oriģinālmateriāli, Latvijas Radio, LTV un ziņu aģentūras “LETA” materiāli. Apmēram 40% ir LSM saturs, tajā starpā arī pieteikuma ziņas diskusijām un citiem raidījumiem. Vairumu materiālu veido Latvijas Radio un LTV materiālu publikācijas, ko LSM.lv redakcija pielāgo interneta medija vajadzībām un pēc nepieciešamības pievieno multimediju materiālus.

Kopumā “Saeimas vēlēšanas 2022” sadaļa ir pārskatāma un ērti lietojama. Medija lietotājam ir

pieejami materiāli no visiem sabiedrisko mediju projektiem.

Runājot par konkrēto materiālu formu šajā sadaļā, analīze, kas tika veikta izvēloties nejausā izlasē atrastus 25 materiālus (tātad apmēram ceturto daļu) liecina, ka redakcija pieturas pie ziņu žurnālistikas standartiem. Publicētie materiāli atbilst formātam.

Tas pats ir attiecināms uz konkrētajiem raidījumiem “Krustpunktā” un “Izvēlies nākotni”. Šādi diskusiju raidījumi ļauj vēlētājiem labāk iepazīt politikus. Tie ir profesionāli sagatavoti.

LSM.lv publicētā Saeimas vēlēšanu kandidātu diskusija ar jauniešiem bija sagatavota kvalitatīvi un uzmanību piesaistoši. Diskusijai bija potenciāls piesaistīt uzmanību no jauniešu auditorijas, kas tradicionāli par politiku un ziņu saturu interesējas mazāk.

2.2. Satura kritēriji (satura veidošanā iesaistītā personāla darba kvalitāte, satura vērtība un oriģinalitāte, satura neitralitāte un sabalansētība virsrakstos, lidos, vizuālajos risinājumos, valodas lietojums, informācijas avotu atlase un izmantojums, vēstījuma uztveramības kvalitāte, konteksta saprotamība).

Kopumā sadaļā publicētie materiāli, kuru autori nāk gan no LTV, gan LR, gan LSM un ārštatu partneriem, ir profesionāli sagatavoti. Visu šo materiālu satura kvalitāte ir laba. Virsraksti atbilst labai žurnālistikas praksei.

Žurnālisti ir ievērojuši neitralitāti un sabalansētu informācijas pasniegšanu. Avotu atlase ir atbilstoša. Tomēr ir vērts pieminēt, ka, apskatītajā periodā viedokļus par politisko partiju piedāvājumu puda sabiedrībā labi zināmi un medijos bieži izmantoti eksperti. Tas pats par sevi nav slikti, jo auditorija ir ieinteresēta dzirdēt, ko saka pieredzējuši un zināmi politikas vērotāji, taču būtu ieteicams arī piesaistīt mazāk zināmus ekspertus, piemēram, attiecīgo nozaru doktorantus.

Pārsvārā publicētajos materiālos arī teksta uztveramība ir laba. Valoda ir skaidra un saprotama. Tomēr vērts pieminēt, ka LTV raidījuma “Kas Notiek Latvijā” pavadošie teksti mēdz būt gari un grūtāk lasāmi, ja salīdzina ar pārējo LSM satura piedāvājumu. <https://www.lsm.lv/raksts/kas-notiek-latvija/raksti/domburs-interve-progresivo-liderus-briskens-un-nenaseva-par-vidusmeragimenu-lobiju-un-nokaltusiem-kokiem.a472052/>

Interneta mediji tradicionāli cenšas veidot īsas rindkopas ar salīdzinoši vienkāršiem teikumiem, bet apskatītajos gadījumos teksti, kas pavada “Kas Notiek Latvijā” materiālus mēdz būt ar garākām rindkopām un grūtāk uztveramām teikuma konstrukcijām. Taču, ņemot vērā, ka to visu pavada videomateriāli, tā nav uzskatā par būtisku problēmu, kas pasliktinātu kopējā projekta kvalitāti.

2.3. Satura sagatavošanā iesaistītā personāla (žurnālisti, operatori, programmu vadītāji, moderatori, ilustrāciju autori utt.), kā arī sociālo mediju platformu redaktoru un autoru kompetence un profesionalitāte, atbilstība profesionālajiem standartiem.

Visi apskatītie materiāli ir profesionāli sagatavoti un atbilst labākajiem televīzijas, radio un interneta mediju principiem. Arī pati sadaļa un tās piedāvātie rīki kā “Partiju šķirotava”, vēlēšanu rezultātu skaitītājs, nobalsojušo pilsoņu skaitītājs un kalendārs, kurā var atrast diskusijas ar konkrēto partiju pārstāvjiem, ir sagatavoti ļoti labi un ļoti ērti lietojami.

REKOMENDĀCIJAS

3.1. Vai sabiedriskā pasūtījuma ietvaros būtu jāturpina šāda satura nodrošināšana arī nākotnē?

Jā, sabiedriskajā pasūtījumā pilnīgi noteikti ir jāiekļauj punkti par vēlēšanām paredzētu specprojektu un sadaļu veidošanu. Ņemot vērā, ka sabiedrisko mediju saturu veido dažādu formātu mediji, ir būtiski, lai viss saturs par valstiski svarīgiem tematiem ir atrodams vienā vietā. Tāpat ir svarīgi, ka dažādu formātu materiāli tiek pielāgoti un pārveidoti, lai iederētos citos formātos.

Šādu projektu veidošana ir atbalstāma.

3.2. Vai projekta realizēšanai būtu nepieciešami kādi profesionālie redakcionālās prakses un satura uzlabojumi? Ja jā, kādi?

Veidojot šāda mēroga projektus sabiedriskajos medijos nākotnē, būtu ieteicams domāt par maksimāli plašu satura pieejamību dažādos formātos. Proti, kā iepriekš minēts, daļai no “Saeimas vēlēšanas 2022” diskusiju ierakstiem nebija pieejami transkripti vai apraksti, veidojot nākotnes projektus, iespējams, ir nepieciešams domāt par veidiem, kā visiem materiāliem nodrošināt tekstuālo komponenti, vai, piemēram, tekstuālajiem materiāliem audiālo komponenti (piemēram, automatizētie tekstu lasītāji, ko izmanto citi Latvijas un pasaules mediji), lai padarītu šos materiālus patērējamus plašākām sabiedrības grupām. Iespējams, ka tam ir nepieciešams ieplānot papildu finansējumu tehnisko risinājumu vai personāla nodrošināšanai.

3.3. Papildu secinājumi un rekomendācijas.

Kopumā projekts, ņemot vērā visus tā aspektus, ir uzskatāms par izdevušos un labi realizētu. Sevišķi jāuzslavē jau minētie digitālie risinājumi, kas ļauj ērti pārlūkot diskusijas, kas notika visos trijos sabiedrisko mediju formātos. Tāpat “Partiju šķirotava” turpina būt veiksmīgs projekts, kas ne tikai, iespējams, palīdz vēlētājiem izdarīt savu izvēli, bet arī kalpo kā uzmanības piesaistes rīks.

Nākotnē redakcija var apsvērt iespēju veidot plašākas sadarbības ar citiem medijiem vai organizācijām, lai veidotu diskusijas un materiālus, kas nodrošina lielāku viedokļu daudzveidību un plašāku interešu grupu pārstāvētību.

Iespējams, būtu vērts izvērtēt un, ja resursi ļauj, turpināt politiķu diskusijas ar jauniešiem ideju arī ārpus vēlēšanu perioda. Potenciāli labi sagatavota, jauniešiem saprotamā formātā veidotu raidījumu (vai sociālo mediju satura) sērija varētu palielināt šīs auditorijas interesi un iesaisti politikā.

Tāpat būtu nepieciešams apsvērt, ja resursi ļauj, plašāku sociālo mediju sniegto iespēju izmantošanu un “pārpakot” vairāk LSM, LTV un LR saturu sociālajiem medijiem piemērotā formātā.